

RIIGIKOGU KANTSELEI

Riigikogu Kantslei õigus- ja analüüsiosakond teemal...

Euroopa Liidu riikide majanduslik sõltuvus Venemaast ja vastastikuste sanktsioonide mõju

Nr. 10

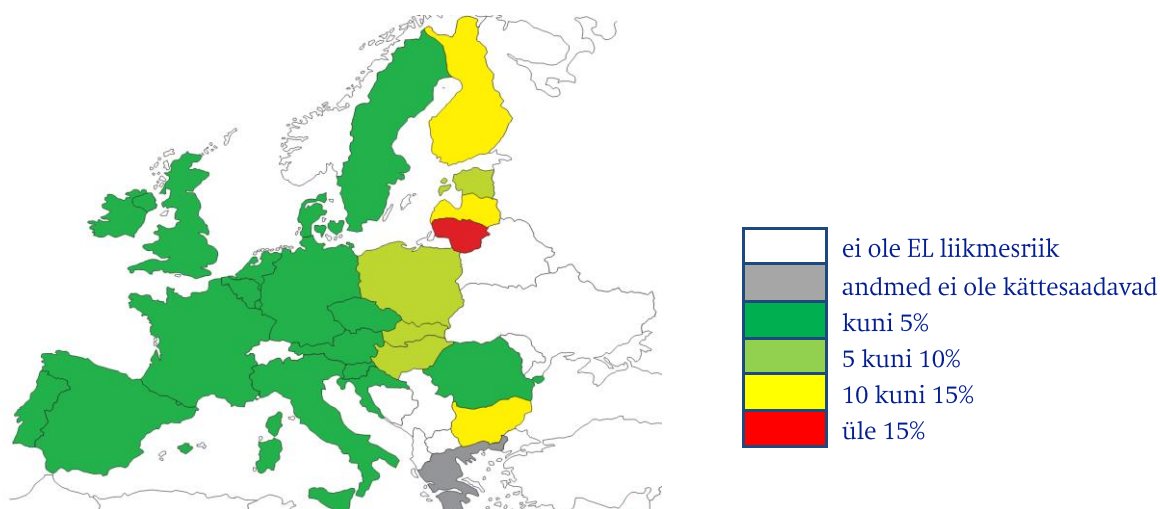
28.09.2015

2011. aasta lõpus alanud majandussurutise teine laine eurotsoonis kestab endiselt. Soome majandusseisaku jätkumise ning Venemaa sügavama majanduslanguse tõttu on Eesti ekspordipartnerite kasvuväljavaateid allapoole korrigeeritud, mistõttu püsib nõudlus nii meie tööstustoodangu kui ka teenuste järele madalal. Oma mõju on ka EL ja Venemaa vastastikustel majandussanktsioonidel, milles käesolevas teemalehes on püütud selgust saada nii ekspordi, energiasõltuvuse kui ka EL riikidesse tehtud Venemaa välisinvesteeringute kaudu.

Ukraina olukorda destabiliseeriva tegevuse tõttu kehtestas EL möödunud aastal Venemaa vastu majandussanktsioonid. Enamik majandussektoripõhistest sanktsioonidest jõustusid 2014. aasta suve lõpul, mil lisati muu hulgas piirangute loetelusse reaalsektori ettevõtteid ning kitsendati veelgi pankade rahastamistingimusi.

Venemaa kehtestas omakorda vastusanktsioonid mitme EL kaubagrupi, eelkõige põllumajandussektori toodete impordile. Eesti Panga käesoleva aasta esimesel poolel antud hinnangute kohaselt jääb Venemaa sanktsioonide mõju Eesti reaalmajandusele ja siinsete pankade laenukvaliteedile tõenäoliselt üsna väikeseks. Kui aga Ukraina konflikt peaks veelgi laienema, siis võib mõju olla märgatavalt suurem. Seetõttu on otstarbekas vaadelda Eesti mõjustatust Venemaaga võrreldes teiste EL riikidega.

Joonis 1. EL riikide kaubanduslik sõltuvus Venemaast, Venemaa osakaal kaubakäibest vastava riigiga (2013)

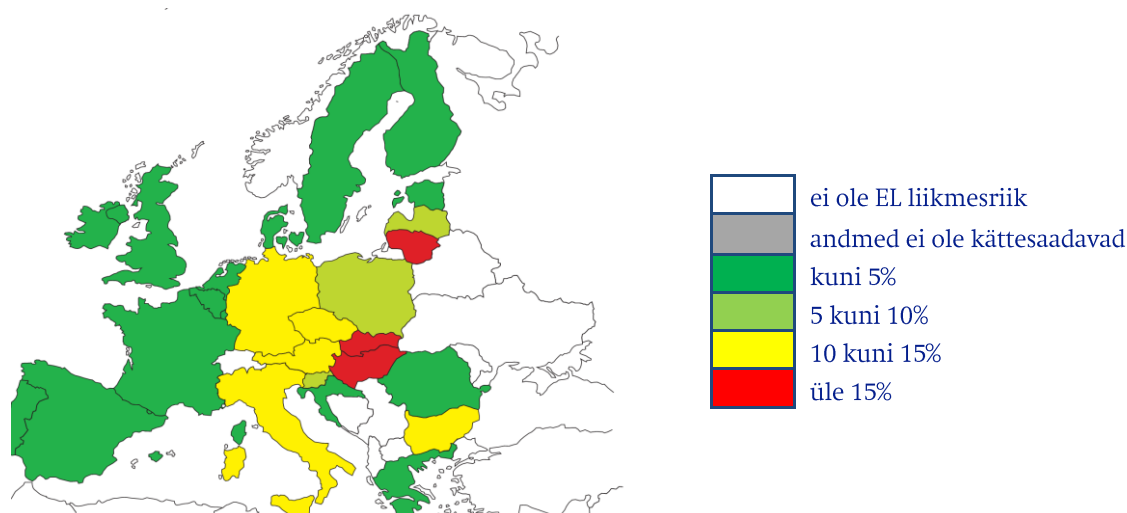
EL väliskaubandusbilansist tervikuna moodustab Venemaa alla 10%, kuid riikide vahel on märkimisväärsed erinevusi, eriti kui elimineerida EL sisene kaubavahetus. Sellest annab üksikasjalikuma ülevaate tabel 1, mis kirjeldab Venemaa osakaalu EL riikide ekspordis ja impordis enne majandussanktsioonide kehtestamist.

Tabel 1. EL riikide kaubanduslik sõltuvus Venemaast (2013)

	Ekspordis (%)	Impordis (%)	Väliskaubanduses (%)
Austria	2,8	2,4	2,6
Belgia	1,4	2,9	2,2
Horvaatia	2,9	4,5	3,9
Tšehhi	3,7	5,4	4,5
Taani	1,7	2,5	2,1
Eesti	11,4	5,8	8,5
Soome	9,6	18,1	13,9
Prantsusmaa	1,7	2,1	1,9
Saksamaa	3,3	4,5	3,8
Ungari	5,6	8,6	7,1
Iirimaa	0,7	0,3	0,6
Itaalia	2,8	5,6	4,1
Läti	11,4	9,4	10,3
Leedu	19,8	28,1	24,1
Luksemburg	1,5	0	0,6
Malta	1,2	5,1	3,5
Holland	1,6	5,3	3,4
Portugal	0,6	1,8	1,2
Rumeenia	2,8	1,8	1,2
Sloveenia	4,7	2	3,4
Hispaania	1,2	3,3	2,3
Rootsi	2,2	4,4	3,2
Ühendkuningriik	2,6	3,5	3

Allikas: K. Liuhto, *The economic dependance of EU member state on Russia* [1]

Joonis 2. EL riikide gaasisõltuvus (2013. aasta seisuga, Venemaalt imporditava gaasi osakaal energiatarbimises)

Suurem osa EL riikide impordist Venemaalt on kaetud energiakandjate või energiasektoriga seotud majandusharudega. Joonis 2 annab ülevaate EL riikide gaasisõltuvuse kohta Venemaaga. Balti riigid ja Soome on siin erandlik näide oma 100% gaasi impordiga Venemaalt.

Ometi on isegi nende riikide energiasõltuvuse määr Venemaast üsna erinev gaasi osakaalu tõttu energiabilansis. Venemaa vastusanktsioonide tõttu on mõjustatud eelkõige need EL riigid, mille ekspordist Venemaa on olulisem. Veel möödunud aastal panustas Saksamaa üksi enam kui veerandi EL riikide koguekspordist Venemaale. Koos Itaalia (11%), Prantsusmaa (9%), UK (7%) ja Poolaga (6%) moodustab nende riikide panus peaaegu 2/3 EL riikide ekspordimahust Venemaale. Vaatamata sellisele võimalikule haavatavusele vastusanktsioonide tõttu on need EL võtmeriigid vähemalt seni olnud üsna üksmeelsed Vene-suunalise majanduspoliitika kujundamisel.

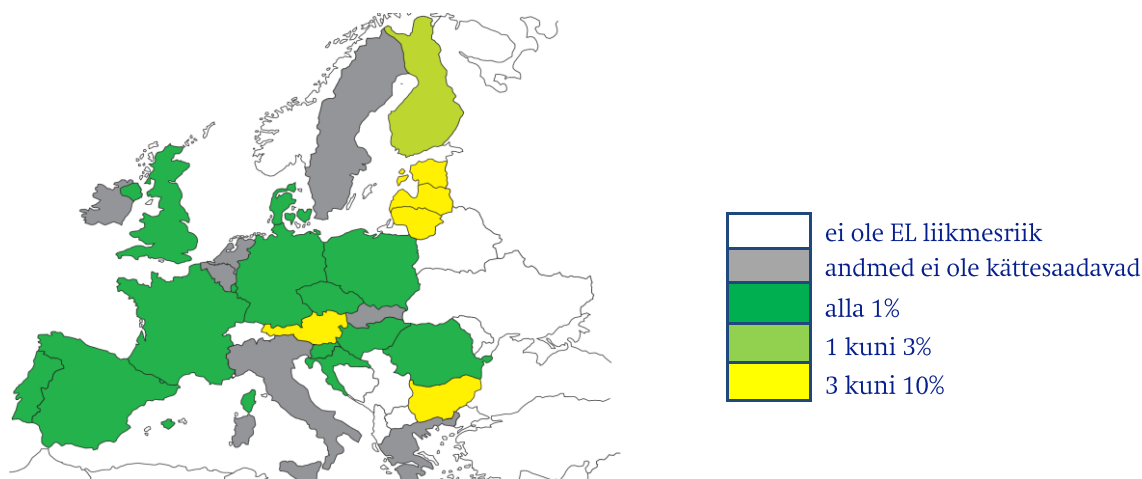
Tabel 2. Euroopa Liidu riikide energiasõltuvus gaasi kaudu Venemaast (2013)

	Gaasi osakaal energia lõpptarbimisest	Vene gaasi osa kogu gaasi tarbimisest	Vene gaasi osa kogu energiatarbimisest (%)
Austria	17,2	61,9	10,6
Belgia	24,8	1,1	0,3
Bulgaaria	14,6	96,8	14,1
Horvaatia	23,4	0	0
Küpros	0	0	0
Tšehhi	23,6	63,3	14,9
Taani	10,2	0	0
Eesti	3,4	100	3,4
Soome	4,3	100	4,3
Prantsusmaa	20,3	17,9	3,6
Saksamaa	23,3	45,6	10,6
Kreeka	5,3	66,3	3,5
Ungari	33,7	82,5	27,8
Iirimaa	15	0	0
Itaalia	30,5	34,3	10,5
Läti	9,8	100	9,8
Leedu	26,2	100	26,2
Luksemburg	14,3	25	3,6
Malta	0	0	0
Holland	26,3	5,1	1,3
Poola	16,1	57,3	9,2
Portugal	9,6	0	0
Rumeenia	29,4	15,3	4,5
Slovakkia	28,6	100	28,6
Sloveenia	12	72,4	8,7
Hispaania	16,3	0	0
Rootsi	1,8	0	0
Ühendkuningriik	30,6	0	0
EL keskm. kokku	22,1	26,7	5,9

Allikas: K. Liuhto, *The economic dependance of EU member state on Russia* [1]

Loomulik on seostada kaubavahetust ja majanduslikku sõltuvust vastavas riigis tehtavate investeeringutega. Siin näeme Venemaa küllaltki tagasihoidlikku rolli EL riikides. Üle 1% moodustavad Venemaa otseinvesteeringud peale Balti riikide ja Soome ka Austriasse, Bulgaariasse ning ootuspäraselt Küprosele.

Joonis 3. EL riikide sõltuvus Venemaast otseinvesteeringute kaudu (2013)

Venemaa ja Eesti majandussidemed on nõrgemad, kui Venemaa läheduse ja turu suuruse põhjal võiks eeldada. Kuigi eksport Venemaale on suur, moodustab sellest märkimisväärse osa teiste riikide toodang, mille seos kohaliku majandusega on väike. Eesti toodete ja teenuste eksport Venemaale, sealhulgas vahendusteenused ja turism, on ligikaudu sama suur kui Eesti eksport Läti. Venemaa-suunalise kaupade ja teenuste ekspordi suhe SKPsse on Eestis maksebilansi meetoodika alusel ligikaudu 8,8%. ÜRO väliskaubanduse andmestik näitab aga seda, et Eesti päritolu toodete ja teenuste sissevedu Venemaale on märksa väiksem, umbes 5% Eesti SKPst. See näitaja on samas suurusjärgus ka Lätis, Tšehhis ja Slovakkias. Kuna tootmises kasutatakse ka välismaist sisendit, sealhulgas Venemaalt imporditavat energiat, võib Venemaa-suunalise ekspordi otsene mõju Eesti SKPle olla ligikaudu 3–4%. Venemaa kogumõju SKPle on aga veidi suurem, sest Eesti ekspordib üsna palju riikidesse, kellel on omakorda tihe kaubavahetus Venemaaga ja kes on seetõttu avatud Venemaa majandussõkkidele.

Rahandusministeerium on käesoleva ja järgmise aasta Eesti majanduskasvu ootusi eelarve eelnõu aluseks olevas suvise prognoosis allapoole korrigeerinud, mille üheks põhjuseks on Eesti jaoks oluliste kaubanduspartnerite – Soome ja Venemaa – oodatust kehvemad majandusarengud. Järgnevate aastate majanduskasvu prognoosid ei ole võrreldes kevadise prognoosiga muutunud. Eesti eksport langeb sel aastal prognoosi kohaselt 0,5% võrra, kuid kasv taastub 2016. aastal ning kiireneb järk-järgult järgnevatel aastatel kooskõllaliselt meie tähtsamate ekspordipartnerite majanduskasvuga.

Toivo Mängel
nõunik
tel 6515

Kasutatud allikad

- Liuhto, K. (2015). The Economic Dependence of EU on Russia. The War in Ukraine: Lessons for Europe, Centre for East European Policy Studies. Riga, 2015, lk. 78-91.
- Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi seletuskiri, 17. september 2015, Tallinn (lk. 14 jj.) <http://www.fin.ee/majandusprognoosid>
- Eesti Pank, Venemaa ja Ukraina konflikti mõju finantssektorile (aprill, 2015), <https://www.eestipank.ee/sites/eestipank.ee/files/.../et/...fsu22014est6.pdf>